

HILVARENBEEK ALS WAARNEMINGSPOST IN 1944

door M.G. Bond

Onderstaand artikeltje is geschreven door kapitein M.G. Bond, OBE, MC van het 191ste (Herts and Essex Yeomanry) Field Regiment Royal Artillery. Het verscheen in het 'Essex Yeomanry Journal' en is hier (in de vertaling van Peter Veltman) overgenomen om een beeld te geven van de indrukken die Hilvarenbeek in de oorlog op de geallieerden heeft gemaakt.

Vijf jaar lang heb ik me geoefend in de kunst van de ballistiek, hetgeen in feite wil zeggen dat ik me bekwaamd heb dingen te raken met geweren of kanonnen. Ik werd daartoe meegenomen naar de heuvelruggen van Salisbury Plain en de vijand lag dan in een opvallend donker bosschage of bevond zich zogenaamd tussen de brandnetels op de tegenoverliggende helling. Na verloop van tijd leerde ik me naar tevredenheid van mijn instructeur van mijn taak te kwijten.

Vanzelfsprekend keek ik uit naar de dag dat ik mijn met inspanning verworven vaardigheid ten nutte kon maken. Het tragische is dat schieten in oorlogstijd niet overeenkomt met de lessen die men daartoe neemt in vreedstijd, en Hilvarenbeek was praktisch de enige plaats waar ik de verfijnde kunst van het schieten in de praktijk kon brengen. Want als in de oorlog de ene partij zich stevig op een heuvel of heuvelrug in stelling heeft gebracht, zit de andere partij niet in het eronder gelegen dal en op de voorste helling van de er tegenoverliggende heuvelrug.

Hoe voorzichtig de wacht ook was, men zag maar weinig van de vijand in de oorlog, en het meeste vuur was gericht op die plaatsen waar de vijand misschien zat of van waaruit hij last kon veroorzaken. In plaats van zich bezig te houden met specifieke doelen was het beter wat algemener in een bepaalde richting te schieten.

Maar laten we terugkeren naar Hilvarenbeek. Ik kon daar in een van de fraaiste kerktorens van Holland het terrein voor me bestrijken en me overgeven aan de praktische toepassing van de wetenschap van de ballistiek. Het was een mooie toren van rode baksteen met een houten bovenbouw van het type dat men in dat deel van Holland wel vaker ziet. Ik heb die 'de ui' genoemd. Eigenlijk werd deze houten uitbouw begonnen als

een torenspits, maar op tweederde van de hoogte ontstond een bol; bovenop die bol kwam een balkon met ballustrades en daarboven kwam de rest van de spits.

Die toren beklimmen was een heel karwei. De wenteltrap was behoorlijk inspannend en ik kwam duizelig boven aan, terwijl er geen ladder was voor het houten bovenstuk en door de naar binnen hellende muren moest je jezelf stevig vastklampen. Maar het uitzicht was fantastisch en als ik op de wereld onder me neerkeek, overheerste het gevoel van beheersing en macht duidelijk elk gevoel van onzekerheid of opvallendheid.

Ik herinner me hoe 's avonds als het net donker was geworden de vijand het vuur opende vanuit het bos - nu versmolten met de grote donkere massa die ons in de schemering omhulde - en ik keek dan naar de lange boog van de spookkogels als de granaten vanuit de verte werden afgeschoten en vanaf hun hoogste punt langzaam op het dorp neerkwamen om ver beneden me te ontploffen met een naar het mij voorkwam zwakke knal en het geknetter van een voetzoeker.

Overdag schoot de vijand op de toren zelf waar ik me bevond, en de afgevuurde granaten vlogen dicht langs me heen met een boosaardig gesis. Er kwam dan meteen een kleine rookkolom vanuit de kanonnen, en duidelijk zichtbaar tegen die dichte achtergrond van bomen, was dat het teken voor vergelding en ik schoot dan terug op die witte rookpluimpjes. De toren lijkt dan misschien een gemakkelijk doelwit, maar eigenlijk is hij moeilijk waar te nemen op een verafgelegen kerk die temidden van huizen oprijst, terwijl het daarentegen gemakkelijk was om vanaf grote hoogte het vuur te richten op een plek ver onder je. In ieder geval won ik altijd en de aandacht die de vijand voor me had duurde nooit lang.

Hilvarenbeek stond op wat onze grootouders genoemd zouden hebben een lage hoogvlakte (of heuvel) en tot in kilometers in de omtrek hield de kerk een allesbeheersende wacht. Verder weg lagen overal dichte bossen. Maar weer verder had men een uitzicht op de torens van Tilburg en men kon de weg naar Tilburg vanuit het oosten beschieten en de ontploffende granaten zien op tien kilometer afstand.

Als uitzichtpunt was de kerk in Hilvarenbeek de vervulling van de droom van elke schutter.